

רשת ריגול נוראה הטילה השבוע את מוראה על המדינה. ולא סתם פרשה, אלא פרשה שמעורב בה כוח פוליטי חדש, כוח שקם - כפי שניתן להבין - כל כולו כדי לחתור תחת בטחון המדינה ולמסור את סודותיה הכמוסים ביותר לאוייב הזומם להשמידנו. מנגנון התעמולה האדיר של השלטון גוייס כדי להנחיל לקהל פרשת ג'יימס בונד זו. גיבורי הרומאן הזעיר היו שני פעילים מתנדבים של רשימת העולם הזה - כוח חדש.

שיחה בין מתנדבים

הופעת הרשימה, קראו יומיה למתנדבים להתייצב לפעולה. מחוסר כסף ואמצעים אחרים, היתה זאת הדרך היחידה להקים מנגנון פעיל, ואמנם, מאות מתנדבים בכל רחבי הארץ נרתמו לפעולה, מי מעט ומי הרבה. אחת המתנדבות הראשונות שהתנדבו לפעולה היתה אסתר (אטי) גרינמן, קצינה משוחררת, בת אחת המשפחות הוותיקות והידועות ביותר בארץ. אתי (21) כבשה מיד את כל הלבבות, הפכה לאחד מעמודי התווך של העבודה במטה הבחירות המרכזי. היא הצטיינה בהתמסרותה המוחלטת, בגישתה הרצינית לעבודה המעשית. תוך ימים מעטים היתה לרוח החיה של המטה ברחוב קרליבך 14 בתל-אביב, בו בילתה מן הבוקר עד מאוחר בלילה, בהרביקה את כל שאר המתנדבים בהתלהבותה. באחד הערבים בשבוע שעבר, תוך כדי עבודת המתנדבים התגלגלה השיחה לאחד האנשים שהביעו את נכונותם לפעול למען הרשימה. משהו העלה שאלה כלשהי לגבי עברו. משהו אחר העיר שיש ביכולתו לברר זאת. נראה כי שיחה זו הולידה בלב אתי את הרעיון לבדוק את הדבר במשרד הצבאי בו עבדה בימי שרותה, ובו היא משרתת במילואים. כעבור כמה ימים, אחרי שיחורה של אתי, נעשה נסיון לשחזר שיחה זו, לברר מי העלה רעיון זה לראשונה. האמנם עלה הרעיון באופן ספונטאני בלב אתי? או שמא דובב אותה משהו, מבלי שהרגישה בכך? על כל פנים, שני דברים ברורים לגמרי: לא עלה כלל על דעת אתי שהיא מתכוננת לעשות משהו שאינו כשר והוגן, ולא כל שכן בלתי חוקי. אינפורמציה זו לא היתה דרושה לאיש. כי האדם שאליו נגעה האינפורמציה הוא ידידו הוותיק של עורכי העולם הזה, והם יודעים היטב כל פרט של עברו. יתר על כן, אילו פנו אל דובר צה"ל בבקשה לספק להם את הפרט המבוקש, לא היו מתקשים להשיגו בדרך הגלוויה.

אתי יוצאת מביתה המעצר המטרה: להפיל את ראשי הרשימה

עורך דינה בצאתה משם. היא לא התקשרה. בשעות הצהריים גברה המתחית במטה הרשימה. אחרי הצהריים נתקבלה שיחה טלפונית חטופה של אתי - ובה ביקשה לשלוח את עורך הדין מייד למקום חקירתה. כאשר מיהר וזכרוננו למקום, כבר נשלחה לבית המעצר. מה אירע באותו יום? בשעות הבוקר חקר אותה רב כמל חולי, איש המת"ם, חקירה שגרתית. היחס היה אויב וידי דותי. חולי אמר לה שראיה לו כי הדבר אינו חמור ביותר, וכי מתחשבים בעובדה שהיתה קצינה באותה יחידה. לאחר מכן ביקש אותה לחכות. אתי שמחה לב לכך ששיחות טלפוניות דחופות נערכות בין החוקר לבין אנשים מבחון. הן ארכו כשבוע שעות. יש להניח שבשעות אלה הגיעו הדברים לדיון בפני אנשי-מדת. לבסוף התחדשה החקירה. אלא שהפעם היתה האווירה שונה לגמרי. "אנו יודעים מי שלח אותך" איים חולי. "כדאי לך להגיד בעצמך מי שלח אותך" הוא רמו שרק

נעזרה במשרד צבאי - מה הביא

ולאיזה מטרה ניסו לנצל את הענין

באותו זמן נתנה המשטרה לעורך דיין אחר להיפגש עם העצורה. היא איפשרה פגישה בין אתי ובין עורך הדין אליהו יגנס, פרקליט ותיק ומכובד - שלא היה לו יפריכות מטעם העצורה. יגנס, שנתבקש על ידי דודה של אתי לספל בעניין, כלל לא ידע שיש יפוי-כוח בידי פרקליט אחר. אך המשטרה ידעה זאת ופעלה בניגוד לחוק. כל זה רמו על מגמה ברורה: לנתק את אתי מכל מגע עם עורך דינה ומראשי הרשימה, לתת לה הרגשה כאילו נזחו והפקירו אותה, וכך "לשבור" אותה ולשכנע אותה למסור את העדות הרצויה לחוקרים. אחרי הצהריים אירע דבר רביעי: נודע להעולם הזה כי המשטרה עומדת לפוצץ את כל העניין, להציג אותו בפני הציבור כפרשת-ריגול מחרידה, בה מעורבים ראשי הרשימה. בהתייעצות דחופה הוחלט לנקוט פעולת-נגד ראשונה: להודיע לעיתונים על עצם מאסר שני פעילי הרשימה, להעמידם על העובדות ולהקדים את הודעת המשטרה.

כרוז-בוזיות משטרתי

אתו רגע התגלגלו הדברים במהירות - ונסתבר כי שיקול ראשי-הרשימה היה נכון. המנגנון השלטוני נתפס כשרגלו האחת עדיין באוויר - ובתגובות החפוזות גילה בעלי-כורתו את קלפיו.

זמן קצר אחרי שהודעת העולם הזה נתקבלה במערכות העיתונים, כבר פורסמה ההודעה הגדולה של דובר-המשטרה, יעקוב נש. ניסוחה הוכיח שהוכנה מראש בקפדנות. היא היתה כולה שערוריה אחת גדולה.

כי הודעה זו דמתה לכרוז-תעמולה פוליטי, מודעת-בחירות של המערך או רפ"י, שכולה רצופה השמצות. בין השאר: נוסחו הדברים בכונה כך כאילו בוצע מעשה של ריגול חמור, דובר על "מחנה צבאי אי-שם בארץ", לתוכו "חדרה" אתי, ועל העתקת "מיסמך צבאי מסווג". הקורא נאלץ לקבל את הרושם שמרגלת מסוכנת, שעבדה בשרות העולם הזה, הסתננה לכור האטומי בדימונה או למיתקן דומה, העתיקה מיסמכים סודיים המסכנים את בטחון המדינה.

- ה"מיסמך המסווג" אינו אלא ילקוט-שרות של חייל.
לא נאמר כי אתי "חשודה". עוד לפני שהוצאה נגדה אפילו פקודת-מאסר, לפני שהובאה בכלל בפני השופט, קבר עת ההודעה בנוסח סופי והחליט שביצועה פשע מחריד.
ההודעה הוסיפה על כך השמצות. למשל: שאתי

אתי ומנגנון-החונקר

חדרה למחנה אי-שם ב"אמתלה ובטענות-שווא", "בעורמה הגיעה למיסמך" - דבר שהיה, חוץ מהכל, שקר גס. על העצור השני נאמר כי "הוא מוכר למשטרה בשל עברו הפלילי". פירסום כזה על אדם שכלל לא נאשם עדיין בכל אישום שהוא, שלא הובא בפני שום שופט, ושאינו יכול להתגונן, הוא מעשה-תועבה. אפילו בשלב הרבה יותר מאוחר, במשפט, אוסר החוק על התובע להזכיר את עברו הפלילי של אדם, אלא אחרי שהורשע בו.

אחרי כל אלה, הוסיף הדובר טענה מתחזקת כאילו הוא מפרסם את דבריה-תועבה רק "מפני שהדברים נמסרו לעיתונות ממקורות אחרים". עד אותו רגע לא נמסר לעתו-נות דבר, זולת הודעת העולם הזה על מאסר שנים מפעילי רשימתו. קשה להבין במה מצדיקה הודעה זו גל עכור של השמצות בהודעה משטרתית רישמית.

הדובר עצמו התקשר עם העיתונים, תבע מהם לפרסם את ההודעה כבלואה, תוך ציון שמו, למחרת בבוקר שידר גם קול ישראל את הידיעה - למרות שהוא מטרב להזכיר את הרשימה בכל דרך אחרת.

מי שחק חתול-ועכבר

את היתה שטות - והיא הביאה במהרה לתגובה שלישית. כי בהגיע ההודעה לעיתונאים, נחרדו רבים מהם. המשפטן המכובד של הארץ, יעקב רוזנטל, ישב מיד, כתב בו במקום גינוי חריף נגד ההודעה. עיתונאים אחרים התקשרו עם העולם הזה, ביקשו פרטים. כך נסתברו להם כמה דברים חשובים: אימתן הרשות לאתי להיפגש עם עורך הדין שבחרה בו, רקע המיקרה, זהות המחנה והי-מיסמך, ועוד. כל הדברים האלה השתקפו בעתונות למחרת. באותו בוקר נערכו בחוגי השלטון התייעצויות ונספחות, שהגיעו עד לצמרת העליונה. הוחלט, כנראה, להיסוג. אמנם, במשך כמה שעות עוד שיחקה המשטרה מישחק של חתול-ועכבר עם עורך הדין וזכרוננו, סירבה לגלות לו היכן ומתי תובא אתי בפני השופט. אך בצהריים התקשרה שוב עם עורך הדין, קבעה מקום לשמיעה. הסמל חולי האשים אתי בעבירה על חוקי-בטחון-המדינה - ולא התנגד לשיחורה בערבות קסטננה. היא שוחררה. כעבור כמה שעות שוחרר גם מתי מנצר.

או ירשו לה להיפגש עם עורך הדין שלה. אפשר רק להבין זאת כך: שנרמו לאתי שאם תגיד שפעלה בשליחות ראשי-הרשימה, ישחררו אותה. ילא, היתה מנותקת מכל עזרה ותחל למאסר, עם אישום חמור ביותר. אדם חלש היה, אולי, נשבר בנסיבות כאלה. אך אתי חזקה ברוח אחרת. היא סירבה לסטות מן האמת. וכך נשלחה למעצר - מעצר שאי-אפשר להבינו אלא כנסיון "לשבור" אותה ולהדיחה לעדות כוזבת. ההוכחה לכך כלולה בעובדה פשוטה: מאותו רגע, ועד לשיחורה כעבור 40 שעות, כלל לא נחקרה.

מאסר, ולחץ

אתו ערב של היום השלישי נערכה התייעצות דחופה במטה-הרשימה. הוצע לפרסם מיד את כל העניין, מתוך הנחה שיש כאן נסיון להפיל את ראשי-הרשימה. לנגד עיני ראשי-הרשימה עמדה אינפורמציה מסוימת, שנחשבה לפני כחודש באמצעות דרכי-המודיעין הקבועות (והסמויות) של העולם הזה. נודע כי מוסדות מסוימים קיבלו הוראות, "להתלבש" על הרשימה, למצוא בכל מחיר חומר מרשיע כלשהו, כדי לשבור את הרשימה בעודה באי-בה. הסימנים הברורים לתכונה כזאת רבו בשבועות האחרונים. ההאזנה הטלפונית במכשירי הרשימה וראשיה הפכה בולטת, וכמעט גלוויה וחצופה. העיקוב והבילוש גברו. לכן נתעורר באופן טבעי החשש כי המיקרה כולו אינו אלא מיבצע ברוח זו. מכאן הצעה "לפוצץ" את כל העניין על-ידי הודעה מיידידת לציבור. אך אחרי שיקול נדחית ההצעה - כדי לתת למשטרה ולשין-בית הודמנות נוספת להוציא את עצמם מן העניין בשקט, אם ירצו בכך. אולם למחרת-היום קרו מאורעות, שחיוקו את החששות: בשעות הבוקר נאסר מתי מנצר בביתו. הוא נחקר שעות ארוכות. נאמר לו בפירוש שכדאי לו, לטובתו, להעיד כי הביא את אתי למקום לפי הוראת ראשי-הרשימה.

קשותיו החוזרות ונישנות של עורך הדין אמנון זכרוננו להתראות עם אתי העצורה, על פי יפוי-הכוח החתום שהיה בידו, נדחו. "בכלל" נאמר, "יש עורך דיין אחר המתעניין בעניין זה מטעם המשפחה".

אתי לא חשבה על כל אלה. בעיניה היה זה דבר טבעי ומובן, וחסר כל חשיבות כשלעצמו.

כניסה בשער הראשי

תי הגיעה למקום בשעות אחרי-הצהריים. היא באה בגלוי, בלי כל תכסיסים. היא ביקשה את אחד המתנדבים האחרים - מתי מנצר - לקחתה בטרמפ למשרד. מנצר הוריד אותה ליד שער-הכניסה הראשי. הקצינה הצעירה ניגשה אל השער. היא ביקשה בטלפון הפנימי רשות להיכנס, והרשות ניתנה לה. היא הלכה למשרדה, ביקשה את התיק הנדון. זה לא נמצא בנקל. היא צורף בשורה ארוכה של טלפונים, עד שהיא נמצאה. כל זה נעשה בגלוי, בנוכחות חיילים אחרים, אתי עיינה בתיק, פנתה ללכת. היא לא ידעה כי כל אחת מתנועותיה נרשמה. מארב עקב אחריה. היא נעצרה רק בצאתה, ליד השער. נערך חיפוש בכליה. רשימותיה נמצאו בלי כל קושי.

מאסר לשם סחיטה

ק כאשר הובלה אתי למשטרה הבינה לראי שונה שעשתה דבר העלול להתפרש כעבירה. כשדמעות בעיניה, מטרה בגילוי עדות מלאה על מעשיה, שוחררה בו במקום כערבונת. נראה כי כל הנוגעים בדבר, באותו רגע, התייחסו לעניין כאל עבירה טכנית גרידא. היא נתבקשה לבוא למחרת היום לבית המחלקה לתפקי-דים-מיוחדים של המשטרה בחולון, לחקירה נוספת. באותו ערב מיהרה אתי אל המטה, סיפרה לאחד מראשי הרשימה, עורך הדין אמנון זכרוננו, מה אירע. היא גם חתמה לו על יפוי-כוח. ההרגשה שמשוהו אינו כשורה התעוררה כפעם הראשונה במטה כאשר אתי לא התקשרה למחרת היום. בשעה שמונה בבוקר הלכה לבית המחלקה-לתפקידים-מיוחדים - החוליה המחברת של המשטרה עם השין-בית. נקבע שתתקשר עם